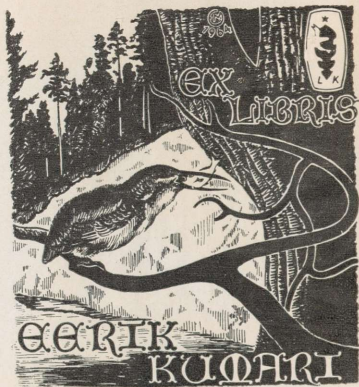


A. Karu L. Muiste

**EESTI
METSÄ-
KASVUKOHA-
TÜÜBID**





B. Kuumas.

EESTI NSV PÖLLUMAJANDUSE MINISTEERIUM

A. KARU JA L. MUISTE

EESTI
METSAKASVUKOHATÜÜBID

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1958

Brošüür on trükitud
Eesti NSV Põllumajanduse Ministeriumi
tellimisel

Kmr

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

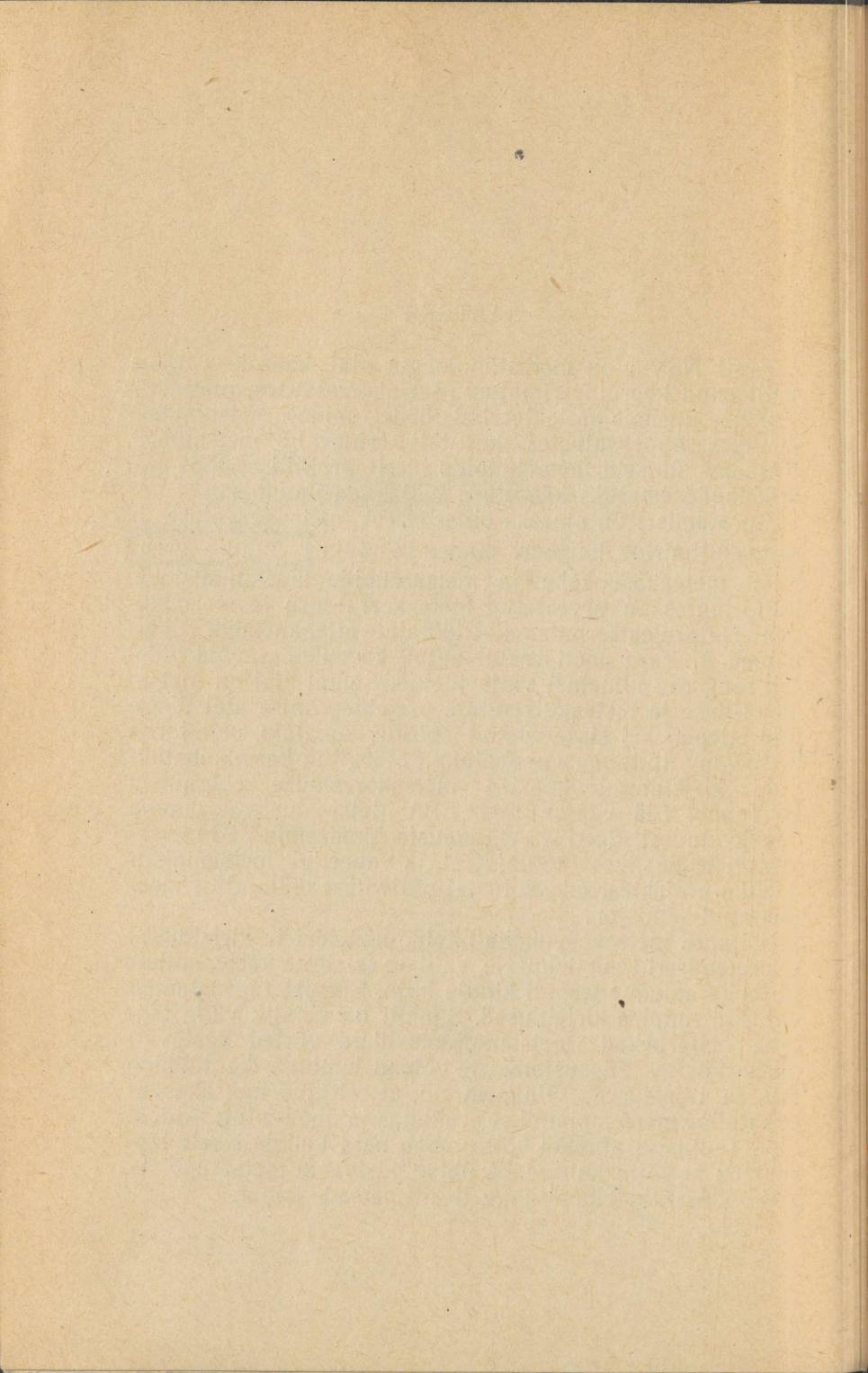
358

SAATEKS

Eesti NSV-s on metsatüpoloogia alal käesoleva ajani valitsenud koordineerimatus. Metsakorralduses, metsakuivenduse uurimis-projekteerimistöödel, samuti metsamajanduslikes õppeasutustes kasutati erinevaid metsatüüpe. Vajadus ühtsete metsatüüpide järele praktilises töös tegi möödapääsematuks käesoleva väljaande ilmumise.

Koostamisel on aluseks olnud EPA metsakasvatuse ja metsakultuuride kateedri endise juhataja **August Karu** Eesti metsakasvukoha ja metsatüüpide klassifikatsioon, mille juures on arvestatud metsakorralduse ja metsakuivenduse projekteerimise alal töötajate ettepanekuid. Nii on mõned A. Karu poolt eraldi antud kasvukohatüübid liidetud ning osa nimetusi välja jäetud. Samal ajal on metsakorralduse ja metsakuivenduse projekteerimise alal töötajate ettepanekul sisse võetud soostuv sõnajala, osja-tarna ja soostuv luite kasvukohatüüp. Märgitud kasvukohatüüpide kirjeldused koostas metsakorralduse salgaülem E. Tappo. Töö vaatas läbi EPA Metsandusteaduskonna õppejõududest, Eesti NSV Teaduste Akadeemia ZBI metsasektori teaduslikest töötajatest ja vabariigi metsamajanduslike projekteerimisasutuste juhtivatest töötajatest moodustatud komisjon.

Esitatud metsakasvukohatüüpide nimekiri ja kirjeldused ei pretendeeri täiuslikkusele, vaid on esialgne katse, millele praktika annab edaspidi kindla kuju. Edasist täpsustamist vajavad tüüpide kirjeldused. Samuti on vajalik välja töötada otstarbekad metsamajanduslikud võtted vastavalt metsatüübile. Täpsustamisele võivad kuuluda ka tüüpide arv ja nimetused. Olulisem on, et esitatud metsakasvukohatüüpe metsamajanduse praktikas ja õppe- ning teaduslikes asutustes aluseks võttes saab neid kollektiivselt täpsustada ja välja kujundada ühtse püsivama metsatüpoloogilise klassifikatsiooni kogu Eesti metsade kohta.



KASVUKOHA- JA METSATÜÜPIDE NIMEKIRI

Jrk. nr.	Kasvukoha- tüübi nime- tus eesti ja vene keeles	Vastavus Pogrebnjaki skaalas	Metsatüübid	Bon. kl.	Märkmed
1	2	3	4	5	6
1.	Sambliku- leesikaloo Лишайни- ково-толок- нянково альварный lühend: sll	A ₁	Sambliku- leesikaloo -männik	V, V ^a	Esineb Põhja- ja Lääne-Eestis pae- aladel, tüübiva- riantidena võib eraldada sambli- kuloo ja leesika- loo.
2.	Pohlaloo Бруснично- альварный lühend: pl	B ₁	Pohlaloo -männik -kuusik	IV	Esineb samas, kus eelmine. Muld veidi түседam.
3.	Jänesekapsa- sarapuuloo Кислично- лещино- альварный lühend: jsl	C ₁₋₂	Jänesekapsa- sarapuuloo -männik -kuusik -tammik	III IV	Esineb samas, kus eelmised. Tüübi- variantidena võib eraldada jänese- kapsaloo ja sara- puuloo.
4.	Lubikaloo Сеслери- ево-аль- варный lühend: ll	B ₃₋₅	Lubikaloo -männik -kuusik -kaasik (-tammik)	(IV), V, V ^a	Reljeefi madala- mad osad looala- del. Üleujutused sagedased.
5.	Sambliku Лишайни- ковый lühend: sm	A ₁	Sambliku -männik	IV V ^a	Kuivadel liiv- mulla aladel.
6.	Kanarbiku Вереско- вый lühend: kn	A ₁₋₂	Kanarbiku -männik	IV—V	Tugevasti leetu- nud liivmuldadel. Esineb eriti Põhja-Eesti ranni- kualadel ja Lää- ne-Eestis.
7.	Rabastuv kanarbiku Вересково- сфагновый lühend: rkn	A ₃₋₄	Rabastuv- kanarbiku -männik	(IV) V—V ^a	Tugevasti leetu- nud liivmuldadel reljeefi madala- matel osadel, kus põhjavesi on kõr- gel ja esineb тү- se toorhuumus.

1	2	3	4	5	6
8.	Pohla Бруснич- ный lühend: ph	B ₂ (B ₁)	Pohla -männik -kuusik -kaasik	(I) II—III	Tüübivariantidena eraldatakse palusambla-pohla, mustika-pohla ja kuuse-pohla.
9.	Mustika Черничный lühend: ms	B ₂₋₃	Mustika -männik -kuusik -kaasik -haavik	(I) II—III	Tüübivariantidena eraldatakse leselehe-mustika ja laaniku-mustika.
10.	Jänesekapsa Кисличный lühend: jk	C ₂	Jänesekapsa -kuusik -männik -kaasik -haavik -lepik	I—II	Tüübivariandina eraldatakse mustika-jänesekapsa. Tüüp on laialt levinud nõrgalt leetunud liivsavi-muldadel.
11.	Seljarohu- naadi Пролеско- во-снитье- вый lühend: snd	D ₂₋₃	Seljarohu- naadi -kuusik -kaasik -haavik -lepik -saarik -tammik	I (II)	Paikneb väga viljakatel sügavapõhjalistel muldadel. Iseloomulikud on segapuis-tud.
12.	Maasika- sinilille Землянич- но-печеноч- нический lühend: msl	D ₂	Maasika- sinilille -kuusik -männik -kaasik	I—II (III)	Levinud Kesk-Eesti sügavatel ja keskmise sügavusega kamarkarbonaatmuldadel. Ülekaalus kuusikud.
13.	Sarapuu Лещиновый lühend: sp	D ₂	Sarapuu -männik -kuusik -kaasik	I—II	Levinud seljakutel, kuplitel, kus muld on moodustunud kruusasel moreenil.
14.	Sõnajala Папоротни- ковый lühend: sj	D ₃₋₄	Sõnajala -kaasik -lepik -haavik -saarik -kuusik	I (II)	Madalad alad, kus alustaimestik esineb väga rikkalikult sõnajalgu.

1	2	3	4	5	6
15.	Soostuv sõnajala Заболочен- ный папа- ротниковый lühend: ssj	D ₁	Soostuv sõnajala -mustlepik -saarik -kuusik -kaasik	II	Paikneb eelmisest märjematel, soostumise tunnustega aladel.
16.	Angervaksa Лабазнико- вый lühend: an	C ₃₋₄	Angervaksa -kuusik -haavik -kaasik -lepik	II III	Alustaimestikus domineerib angervaks. Madalad, ajuti ülejuvatavad alad.
17.	Karusambla Долгомош- никовый lühend: kr	B ₃₋₄	Karusambla -männik -kuusik -kaasik	IV (III)	Levinud madala tasase reljeefiga aladel. Esineb sagedamini Tudu ja Jõhvi metsamaandites.
18.	Osja-tarna Хвощево- осоковый lühend: otr	B ₃₋₄	Osja-tarna -männik -kuusik -kaasik	IV—V (V ^a)	Esineb peamiselt Põhja-Eesti raskel liivsavil või savil.
19.	Soostuv luite Заболачи- вающиеся дюнные пески lühend: slt	A ₃₋₄	Soostuv luite -männik -kaasik (-kuusik)	IV—V ^a	Esineb saartel ja rannikul luidete madalatel reljeefosadel, endistel liivastel mere põhjadel.
20.	Lodu Травяно- болотный lühend: ld	D ₅	Lodu -mustlepik -kuusik -kaasik	(II) III—IV	Esineb soostumise noorem staadium hea põhjavee liikuvuse tingimustes. Nõrgalt ülejuvatavad.
21.	Madal soo Низинно- болотный lühend: mds	C ₅	Madal soo -kaasik (mustlepik)	IV—V ^a	Tugevasti ülejuvatavad alad. Alustaimestik domineerivad tarnad. Levinud hõredad sookaasikud.
22.	Siirdesoo Переходно- болотный lühend: ss	B ₅	Siirdesoo -männik -kaasik	V—V ^a (IV)	Üleujutused esinevad nõrgalt või puuduvad. Turbasundi pealmise osa moodustab rabaturvas (mitte üle 30—40 sm), mille all on madal soo turvas.

1	2	3	4	5	6
23.	Siirderaba Переходно- сфагновый lühend: sr	A ₅	Siirderaba- männik	V—V ^a	Üleujutused puu- duvad. Turbala- sundi pealmise osa kuni ca 60 sm sügavuseni moo- dustab rabatur- vas, sügavamal siirdesoo või ma- dalsoo turvas.
24.	Raba Сфагновый lühend: rb	A ₅	Rabamännik	V—V ^a	Rabaturba tüse- dus suurem kui eelmisel või asub toitainetevaesel aluspõhjal.
25.	Kõduturba- soo Перегнойно- торфяно- болотный lühend: kts	C ₂₋₃ B ₃₋₄	Kõduturbasoo -männik -kuusik -kaasik	(I) II—IV	Pikemat aega kui- vendatud soo- metsad, kus tur- balasundi peal- mine osa on hästi kõdunenud.

Märkus: Kui on tegemist kuivendatud aladega, kus lähte-
tüüp pole märgatavalt muutunud, tuleb lühendi märkimisel pai-
gutada ette täht «K». Antud kasvukohatüübis harvemini esinev
boniteetklass on tabelis näidatud sulgudes.

**METSAKASVUKOHATÜÜPIDE JAOTUS NIISKUSASTME
REGULEERIMISE VAJADUSE JÄRGI**

MINERAALMULDADEL KASVAVAD METSAD

Tüübi
kirjeldus
lk.

I grupp: Kuivad metsad

1. Sambliku-lesikaloo kasvukohatüüp	10
2. Pohlaloo kasvukohatüüp	11
3. Jänese kapsa-sarapuuloo kasvukohatüüp	12
4. Sambliku kasvukohatüüp	14
5. Kanarbiku kasvukohatüüp	15

II grupp: Optimaalsete niiskustingimustega metsad

1. Pohla kasvukohatüüp	16
2. Sarapuu kasvukohatüüp	25
3. Maasika-sinilille kasvukohatüüp	24
4. Jänese kapsa kasvukohatüüp	21
5. Mustika kasvukohatüüp	19
6. Seljarohu-naadi kasvukohatüüp	22
7. Sõnajala kasvukohatüüp	26

III grupp: Liigniisked metsad (soostuvad metsad)

a) madalamatel boniteetidel

1. Rabastuv kanarbiku kasvukohatüüp	16
2. Karusambla kasvukohatüüp	28
3. Osja-tarna kasvukohatüüp	28
4. Soostuv luite kasvukohatüüp	29
5. Lubikaloo kasvukohatüüp	14

b) kõrgematel boniteetidel

1. Angervaksa kasvukohatüüp	27
2. Soostuv sõnajala kasvukohatüüp	26

SOOMULDADEL KASVAVAD METSAD

IV grupp: Kuivendamata metsad*)

a) Paremat kuivendusefekti andvad kasvukohad

1. Lodu kasvukohatüüp	30
2. Madal soo kasvukohatüüp	31
3. Siirdesoo kasvukohatüüp	31

b) Halvemat kuivendusefekti andvad kasvukohad

1. Siirderaba kasvukohatüüp	33
2. Raba kasvukohatüüp	33

V grupp: Pikemat aega küllaldaselt kuivendatud metsad

1. Kõduturbasoo kasvukohatüüp	34
---	----

*) Siia kuuluvad ka hiljuti kuivendamisele võetud alad, kus kuivenduse mõju ei ole veel märgatav.

METSAKASVUKOHATÜÜPIDE KIRJELDUSED

1. SAMBLIKU-LEESIKALOO KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest esinevad madala tootlikkusega V—V^a bon. sambliku-leesikaloomännikud, väga harva -kuusikud.

Reljeef tasane, harva lainjas.

Muld. Väga õhukesed või õhukesed rähksed mullad (tüüpiline kamarkarbonaatmuld). Mulla pealiskihi moodustavad peamiselt huumusega segatud paerähk ja klibu 3—15 sm tuseduse kihina, mis lasub pael või paerähal. Harva leidub muldi, mille pealiskihi moodustab paealus-põhjale uhutud kuni 20 sm tusedune liivakiht. Keemine pinnal. Huumuskiht (A₁) puudub või esineb kuni 10 sm paksuselt. Kapillaarne vee liikumine puudub. Niiskusaste väga kuiv.

Alustaimestik hõre, kohati laikudena puudub. Hajusalt esinevad harilik kukehari, kassikäpp, leesikas, lubikas, verev kurereha, angerpist, värv-varjulill, sinilill, pohl jt. Samblad ja samblikud moodustavad enam-vähem pideva katte, milles kohati on ülekaalus samblikud, kohati sambalad. Esinevad samblikud (*Cladonia* sp.), palusammal (*Pleurozium Schreberi*), looehmik (*Thuidium abietinum*).

Alusmets puudub või on hõre, harva kuni keskmise tihedusega, liigivaene. Esineb peamiselt kadakas, kohati pihlakas.

Puistu on õhukese ja kuiva mulla tõttu väga madala tootlikkusega ning ebaühtlane. Puude grupid ja üksikult kasvavad puud vahelduvad väikeste lagendikega. Männid laasuvad $\frac{1}{2}$ kuni $\frac{1}{3}$ tüve ulatuses, kuuskedel ulatuvad oksad sageli peaaegu maani ning tüved on väga koone-
lised.

Sambliku-leesikaloo kasvukohatüübina on käsitletud koos kahte A. Karu poolt eraldi kirjeldatud kasvukohatüüpi:

1) **Samblikuloo kasvukohatüüp**, kus alustaimestikus domineerivad samblikud.

2) **Leesikaloo kasvukohatüüp**, kus alustaimestik usaldab vähe-
neb sambliku osa ning domineerivad samblad, laiguti lees-
ikas; muld on eelmisega võrreldes veidi sügavam.

2. POHLALOO KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest esinevad sagedamini pohlaloo-männikud,
kuid küllalt rohkesti ka pohlaloo-kuusikuid. Tootlikkuselt
vastavad mõlemad IV boniteedile.

Reljeef tasane, mōnikord lainjas (kōnnised).

Muld. Kuiv õhuke rāhkne muld paerāhal vōi pael. Mulla
pealiskihi moodustab 10—20 sm tūsedusega paerāhkne
liivsavi vōi saviliiv, kusjuures huumuskiht (A₁) on 5—15
sm paksune. Keemine kuni 15 sm sügavuses.

Alustaimestik keskmise tihedusega, liigirikas. Esinevad
pohl, angerpist, lubikas, sinilill, maasikas, värv-varjulill jt.
Kōige ohtramalt esineb pohl, kuna teised esinevad hajusalt,
hōredalt. Leesikas puudub. Samblarinne esineb pideva
tiheda kattena. Ohtralt esinevad laanik (*Hylocomium*
proliferum), metsakāharik (*Rhytidiadelphus triquetrus*),



Pohlaloo-männik Vardi metskonnas. Koosseisus üksikud kuused;
alusmetsas tihe kadakas.

palusammal (*Pleurozium Schreberi*), kohati esineb hajusalt ka samblikke.

Alusmets hõre kuni keskmise tihedusega, liigirikas. Esineb ohtralt kadakat, millega kaasnevad verev kontpuu, kuslapuu, magesõstar, pihlakas jt.

Puistud on sageli hõredad (täius 0,6—0,5) männi ja kuuse segapuistud. Mänd moodustab parema tüve kui kuusk ning laasub rahuldavalt; kuusk kaldub okslikkusele ning kannatab üsna tugevasti juurepessu kahjustuse all.

3. JÄNESEKAPSA-SARAPUULOO KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest esinevad jänesekapsa-sarapuuloomännikud, -kuusikud ja -tammikud. Tootlikkuselt on parimad männikud (III bon.), kuusikute boniteet on III—IV, tammikud sagedamini IV boniteet (mõnikord ka III boniteet).

Reljeef on enam-vähem tasane, mõnikord laineline.

Muld on õhuke (kohati keskmise sügavusega) rähkne muld liivsavisel paerähal, rähksel liivsavil (saviliival) või pragunenud pael. Peeneselise mullakihi tusedus kõigub 20—30 sm vahel. Niiskusaste kuiv kuni värske. Kapillaarne vee liikumine on puudulik.

Alustaimestik liigirikas; rohurinne on sarapuu alusmetsa puudumisel tihe, sarapuu esinemisel hõre. Suurema ohtrusega esinevad jänesekapsas, maasikas, sinilill, angerpist, naat jt. Samblarinne on kõikjal pideva kattena. Liikidest domineerivad palusammal (*Pleurozium Schreberi*), metsakäharik (*Rhytidiadelphus triquetrus*), laanik (*Hylocomium proliferum*).

Alusmets on samuti liigirikas, keskmise tihedusega kuni hõre. Kohati (sarapuu variant) moodustab sarapuu liitunud alusmetsa. Võib esineda ka kadakas kuni tihedalt ja sarapuu puudub (Saaremaa). Vähem esinevad magesõstar ning hajusalt kuslapuu, verev kontpuu, lodjapuu, viirpuu, näsiniin, pooppuu, türnpuu, kibuvits jt.

Puistud on sageli männi ja kuuse segapuistud, kusjuures paljudel juhtudel on männi osatähtsus puistu koosseisus valikraiate tagajärjel vähenenud. Kõige väärtuslikumad ja parima tootlikkusega on männikud (III bon.), märgatavalt halvemad on kuusikud (III—IV bon.) halva sanitaarse seisundi ja halvemate tüveomaduste tõttu (okslikud, koonelised), väheväärtuslikeks osutuvad ka halbade tüveomadustega tammikud (Saaremaal).



Jänesekapsa-sarapuulootammik Sõrve metskonnas
Paadla vahtkonnas.

Jänesekapsa-sarapuuloo kasvukohatüüp on parim kasvukohatüüp looladel. Välisilmelt on tüüp varieeruv. Näiteks Sutlema ja Pidula metskondade puistutes esineb rikkalikult sarapuu alusmets, kuid Kuusiku metskonnas see puudub ning esineb jänesekapsast. Kuna mullastikutingimustes ja puistute tootlikkuses ei ole märgatavat erinevust, siis on otstarbekohane käsitleda neid ühe tüübina ning vajaduse korral eraldada vastavalt jänesekapsa ja sarapuu variandid.

4. LUBIKALOO KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest esineb madala tootlikkusega (IV, V—V^a bon.) lubikaloomännik, vähemal määral esinevad kuusikud ja kaasikud. Harva ka tammikud ja saarikud.

Reljeef tasane, paiknedes sulglohkudena, kuhu vesi kokku voolab, mille tõttu need alad kannatavad üleujutuste all. Mikroreljeef mätlik.

Muld. Esinevad märkevad karbonaatsed mullad. Mulla pealiskihi moodustab 5—15 sm түsedune huumuslik liivsavi. Keemine 3—10 sm sügavusel. Suvel võib muutuda kuivaks.

Alustaimestik võrdlemisi liigivaene, ebaühtlane. Valitseb lubikas, vähem esineb vesihaljas tarn, kohati ka punanupp. Teisi loometsale iseloomulikke taimi esineb vähe. Sammalkate ebaühtlane, katkendlik.

Alusmets hõre, esineb kadakat.

Puistu hõre, halvasti laasunud, kooneliste tüvedega männik, milles kõrvalliikidena esinevad kuusk ja kask. Vähem esinevad kuusikud ja kaasikud.

5. SAMBLIKU KASVUKOHATÜÜP

Metsatüübina esineb samblikumännik. Tootlikkus on madal: IV—V^a boniteet.

Reljeef tasane või künklik. Suhteliselt kõrged alad.

Muld nõrgalt, harva kuni keskmiselt leetunud (keskmise түsedusega) leedemuld. Kuivad või väga kuivad liivmuldad.

Alustaimestik liigivaene, koosneb mõnikord vaid samblikest (*Cladonia* sp.), mis moodustavad sageli tiheda ühtlase katte. Rohurinne on hõre, esinevad pohl, kanarbik, leekikas jt.

Alusmets puudub või esineb üksikult kadakas või kiratsevad kuused.

Puistu on tavaliselt hõre halvasti laasunud puhtmännik. Suvel väga tuleohtlik. Harva leidub puistu koosseisus üksikult kaske.

Tüübi levik on seotud kuivade liivmuldadega. Ulatuslikult esineb Põhja-Eestis, kuid üsna sageli ka Lõuna-Eestis ja mujal.



Alustaimestik samblikumännikus Rõuge metskonnas Tsirgupalu vahtkonnas.

6. KANARBIKU KASVUKOHATÜÜP

Metsatüübina esineb kanarbikumännik. Tootlikkus madal — IV—V boniteet.

Reljeef tasane või lainjas, harva künklik; üldiselt madalam kui sambliku kasvukohatüübis.

Muld. Tüsedad leedemullad, vähemal määral turvastunud leedemullad; niiskusaste kuiv kuni värske. Mulla pealmise horisondi moodustab õhuke (kuni 10 sm) toorhuumus (A_0). Toorhuumuse horisondile järgneb tüse valge leedeline horisont (A_2). Sisseuhte horisondis on tavaliselt hästi väljakujunenud nõrgliiv, milles kohati nõrgkivi pesakesi.

Alustaimestikule on iseloomulik rohke kanarbiku esinemine. Samblikke ja samblaid esineb palju vähem kui sambliku kasvukohatüübis. Liitunud puistu all esineb kanarbikku väga hõredalt, kuid sihtide ääres ja puistu häiludes väga rohkesti, mida tuleb silmas pidada tüübi määramisel. Vähemal määral (hajusalt) esineb pohl.

Alusmets peaaegu puudub või leidub üksikuid kadakaid.

Puistu on madala tootlikkusega, sageli hõre männik, mille koosseisus esineb vähesel määral kaske ja kuuske. Puistud on tavaliselt hõredad ja puud suhteliselt halvasti laasunud. Väga tuleohtlik.

Kanarbiku kasvukohatüüpi esineb rohkesti Põhja-Eesti rannikualal, aga ka Lääne-Eestis; Lõuna-Eestis ja mujal esineb kohati väiksemate aladena.

7. RABASTUV KANARBIKU KASVUKOHATÜÜP

Metsatüübina esineb madala tootlikkusega (IV) V—V^a bon. rabastuv kanarbikumännik.

Reljeef tasane.

Muld. Turvastunud leedemullad. Mulla pealmise horisondi (A₀) moodustab 10—20 (30) sm түsedune toorhuumus, millele järgneb tüse valge leedeliiva (A₂) horisont. Sisseuhte horisondis on tavaliselt hästi väljakujunenud kas nõrgkivi või nõrgliiv. Põhjavesi on seisev. Muld niiske või märg, kannatab liigniiskuse all.

Alustaimestik domineerib kanarbik, millega kaasnevad sinikas ja vähesel määral sookail. Sammalkate on tüse. Laikudena esinevad turbasamblad ja vähesel määral karusammal.

Alusmets on väga hõre või puudub. Esinevad paakspuu, paju, kadakas.

Puistu on madala tootlikkusega hõre männik, milles esineb kaske ja kuuske. Puud on halvasti laasunud ja sageli kõveratüvelised.

Soostumisprotsessi jätkumisel lähevad kanarbikualad üle nõmmerabadeks.

8. POHLA KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest domineerivad pohlamännikud, vähem pohlakuusikud ja pohlakaasikud. Boniteet (I) II—III.

Reljeef laineline või peaaegu tasane. Suhteliselt kõrged alad.

Muld nõrgalt kuni keskmiselt leetunud liiv või kerge saviliiv. Kohati, kus mets on rajatud endistele põllumaadetele (Lõuna-Eestis), leidub laialdaselt sekundaarseid leedemuldi (kännikiht eraldatav). Niiskustaste värske kuni kuiv.

Alustaimestik rohuline sageli hõre. Esinevad pohl, kanarbik, paluhärghein jt. Kui muld on tugevamini leetunud, leidub kohati ohtralt mustikat. Viljakamal mullal esinevad kõrrelised, kilpjalg jt. Liitunud puistus pohl puudub. Samblarinne tihe, tüse, milles kohati laigukestena samblikke. Samblaliikidest domineerivad palusammal (*Pleurozium Schreberi*), laanik (*Hylocomium proliferum*), lehviksammal (*Ptilium crista-castrensis*) jt.

Alusmets väga hõre või puudub. Esineb üksikult kadakas, pihlakas, paakspuu jt.



Raieküps pohlamännik Räpina metskonnas Siimoniidu vahtkonnas.

Puistutest on parimad männikud, moodustades väga häid, hästi laasunud tüvesid. Kuusepuistuid on vähe ja need on tekkinud liikide vahelduse korras endiste männikute või männi enamusega kuuse-männi segametsade asemele ning on vähemväärtuslikud kui männikud. Samuti on pohlakaasikud võrreldes männikutega vähemväärtuslikud. Kohati moodustuvad pohla kasvukohatüübis väga ilusad männi-kase segapuistud.

Pohla kasvukohatüüp on väga laialdaselt levinud Lõuna-Eestis, kuid leidub ka mujal üsna ulatuslikult.



Pohla kasvukohatüübi viljakamatel muldadel ulatub kuusk koos männiga ülarindesse (kuuse-pohla tüübi-variant). Orava metskond Soe vahtkond.

A. Karu eraldab pohla kasvukohatüübis 3 varianti olevalt reljeefist, puistu tootlikkusest ja alustaimestikust:

1) **Palusambla-pohla kasvukohatüüp.** Need alad paiknevad reljeefi kõige kõrgematel osadel, kus muld on kuiv ja kus alustaimestik tugevalt domineerib palusammal koos teiste metsasammaldegaga. Puistu on puhtmännik üksikute kiratsevate kuuskedega.

2) **Mustika-pohla kasvukohatüüp** haarab reljeefi veidi madalamad alad, kus muld on tavaliselt keskmiselt leetunud ja kus alustaimestik leidub laiguti mustikas segus pohlaga. Puistu koosseisus esineb koos männiga üksikuid kuuski, mis jäävad kasvus männist tunduvalt maha.

3) **Kuuse-pohla kasvukohatüüp** haarab enda alla pohlamännikute kõige viljakamad alad (saavutades kohati I bon.). Alustaimestik leidub rohkesti kilpjalga ja kõrrelisi. Puistus esineb kuuse II rinne ning kuusk ulatub koos männiga ka ülarindesse, moodustades segapuistuid.

9. MUSTIKA KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest domineerivad mustikamännik ja mustikakuusik ((I), II ja III bon.). Vähem esinevad mustika-kaasik ja mustikahaavik.

Reljeef enam-vähem tasane. Suhteliselt madalad alad.

Muld. Tugevasti, harva keskmiselt leetunud kerge saviliiv või liivsavi, mis moodustunud liival, saviliival või liivsavil. Mõnikord esineb ka turvastunud leedemuldi. Põhja-vegi maapinnalähedane (alates 60—70 sm) ja halva liikuvusega. Muld värske kuni niiske.

Alustaimestik on üsna liigivaene. Rohkesti esineb mustikat, sinihelmikat, teisi (pohl, leseleht, karvane piiphein) vähie. Raiesmikel ja liitumata noorendikes leidub sageli rohkesti pohla. Teatud määral viljakamal, keskmiselt leetunud mullal leidub rohkesti leselehte, lillakat, jänesekapsast, kõrrelisi jt. Samblarinne on tugev, tüse. Sammaldest domineerivad laanik (*Hylocomium proliferum*), kaksikhammas (*Dicranum* sp.), palusammal (*Pleurozium Schreberi*), väga vähesel määral leidub hajusalt karusammalt (*Polytrichum commune*) ning kohati üksikute padjanditena turbasammalt.

Alusmets puudub või esineb hõredalt paakspuud, pihlakat, kadakat.



Mustikamännik Orava metskonnas Soe vahtkonnas.

Puistutest esinevad head kuuse- kui ka männipuistud. Leidub kõige sagedamini Lõuna-Eestis, Vahe-Eesti mullavaldkonnas ja Peipsi-äärses mullavaldkonnas, vähemate aladena ka mujal.

Kuna mustika kasvukohatüüp on mullastikutingimuste poolest ja puistu tootlikkuselt küllalt laialdane, siis võib üksikasjalikumal kirjeldamisel osutada otstarbekohaseks kasutada järgmisi tüübivariante (A. Karu):

1) **Leselehe-mustika kasvukohatüüp** on eraldatud teatud määral viljakama mullaga aladel, kus leetumine on nõrgem ja puistu tootlikkus suurem. Alustaimestik on peale mustika rohkesti leselehte, lillakat, jänesekapsast jt.

2) **Laaniku-mustika kasvukohatüüp** on eraldatud niiskema mullaga aladel, kus alustaimestik esineb rohkesti mustikat, kuid vähe teisi poolpõõsaid ja rohttaimi. Sammalkate väga tüse ning esineb kohati valitseva kattena. Leidub üksikuid väikesi turbasambla padjakesi.

10. JÄNESEKAPSA KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest esinevad hea tootlikkusega (I ja II bon.) jänesekapsakuusikud, -männikud, -kaasikud, -haavikud ja -valgelepikud.



Jänesekapsakuusik endisel põllumaal Järvelja
Õppe- ja Katsemetsamajandis.

Reljeef: seljakud, künnised, kõrgendike lavad.

Muld. Nõrgalt kuni keskmiselt leetunud saviliiv- või liivsavimullad. Väheses ulatuses esineb ka karbonaatsel moreenil moodustunud nõrgalt leetunud muldi. Niiskusastmelt on muld värsked.

Alustaimestik võrdlemisi liigirikas. Rohurindes esineb ohtralt jänesekapsas, hõredalt jänesesalat, maikelluke, metskastik, lillakas, naistesõnajalg jt. Veidi halvema drenaažiga aladel esineb ka mustikas. Samblarinne esineb tavaliselt enam-vähem pideva kattena, kuid on võrdlemisi hõre. Domineerivad laanik (*Hylocomium proliferum*), palusammal (*Pleurozium Schreberi*), vähemal määral metsakäharik (*Rhytidiadelphus triquetrus*), kaksikhammas (*Dicranum sp.*) jt.

Alusmets hõre või puudub. Hõredalt esinevad pihlakas, magesõstar, paakspuu, väga üksikult ka sarapuu, kuslapuu, kadakas.

Puistu on heakvaliteediline. Sageli näitavad väga head kasvu segapuistud, kus koosseisus esinevad kuusk, kask ja ka mänd. Raskematel liivsavimuldadel võib mänd kalduda okslikkusele.

Jänesekapsa kasvukohatüüp on levinud väga laialdaselt leetmuldade valdkonnas (Lõuna-Eesti), kuid leidub üsna sageli ka jääkkarbonaatses (Kesk-Eesti) ja Peipsi-äärses mullavaldkonnas. Jänesekapsa kasvukohatüüp on kõige laiaulatuslikumaks kõrge tootlikkusega ja kvaliteediga kuusikute, männikute, kaasikute ja haavikute levikualaks.

Aladel, kus alustaimestik jänesekapsaga kaasneb rohkemal määral mustikat, võib eraldada tüübivariandina **mu s t i k a - j ä n e s e k a p s a** kasvukohatüüpi, mis kujutab endast üleminekualasid jänesekapsa kasvukohatüübilt mustika kasvukohatüübile.

11. SELJAROHU-NAADI KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest esinevad seljarohu-naadikuusikud, -kaasikud, -haavikud, -lepikud, -saarikud, -tammikud. Boniteet I, väga harva (saarik, tammik) ka II boniteet.

Reljeef laineline; kaldatasandik, nõlvaalune.

Muld värsked kuni niiske; leostunud, leetjad või nõrgalt leetunud liivsavimullad. Keemine algab 40–60 sm, mõnikord 100 sm sügavusel. Mulla pealmise horisondi (A_1)

moodustab tavaliselt struktuurne huumuslik liivsavi tusedusega kuni 25 sm.

Alustaimestik on liigirikas ja tihe, niiskemal mullal väga lopsakas. Ohtralt esineb naat, kohati vähe seljarohi, metspipar, kopsurohi, sinilill, seakapsas (niiskemal mullal), maarjasõnajalg, sookoertubakas ja palju teisi.

Sammalkate hõre, liigirikas, kohati peaaegu puudub. Liikidest esinevad metsakäharik (*Rhytidiadelphus triquetrus*), laanik (*Hylocomium proliferum*), roossammal (*Rhodo-*



Seljarohu-naadikaasik Järvselja Öppe- ja Katse-
metsamajandis.

bryum roseum), tüviksammal (Climacium dendroides), tähtsamblad (Mnium sp.).

Alusmets on hõre kuni keskmise tihedusega, harvem tihe, liigirikas. Liikidest esinevad kuslapuu, magesõstar, näsiniin, sarapuu (mõnikord üsna rohkesti), toomingas jt.

Puistu koosseisus on iseloomulik laialehiste lehtpuude esinemine ja männi puudumine. Seljarohu-naadi kasvukohatüübis on kõvade lehtpuude (tamm, saar jt.) parimad kasvualad. Üsna sagedasti esinevad väga head segapuistud, mille koosseisu kuuluvad kask, saar, kuusk, haab, tamm, lepp jt.

Seljarohu-naadi kasvukohatüüpi leidub üsna sagedasti Lõuna-Eestis, mitte harva ka Kesk-Eestis, mujal vähemate aladena viljakatel muldadel.

12. MAASIKA-SINILILLE KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest esinevad maasika-sinilillekuusik, -männik ja -kaasik. Kohati leidub valgelepikuid. Tootlikkus on kõrge (I ja II, harva III boniteet).

Reljeef tasane või esinevad madalad künnised ja kuplid.

Muld. Leostunud ja leetjad, sügavad ja keskmise sügavusega rähksed mullad liivsavi, paerähhal või pael. Niiskusaste üldiselt värske, kuid suvel muutub kuivaks. Keemine 20—50 sm sügavusel.

Alustaimestik tavaliselt tihe, liigirikas. Ohtralt esinevad maasikas, jänese kapsas, sinilill. Hajusalt esinevad võsaülane, jänesealat, naistesõnajalg, kolmissõnajalg, pohl ja palju teisi.

Sammalkate esineb kõikjal, kuid on hõre. Liikidest domineerivad laanik (*Hylocomium proliferum*), palusammal (*Pleurozium Schreberi*), metsakäharik (*Rhytidiadelphus triquetrus*), käharsalusammal (*Eurhynchium striatum*) jt. liigid.

Alusmets on hõre või puudub. Esinevad kuslapuu, pihlakas, magesõstar jt.

Puistutest on suures ülekaalus puhtkuusikud, mis sageli kannatavad tugevasti juurepessu kahjustuse all. Osaliselt on puhtkuusikute tekkimisele kaasa aidanud teiste liikide väljaraiumine. Männi enamusega puistuid leidub vähe. Mänd laasub segus kuusega korralikult, moodustab väga häid tüvesid ning ei kannata juurepessu kahjustuse all. Kasepuistud on samuti heakvaliteedilised.

Tüüp on ulatuslikult levinud jääkkarbonaatse mullavaldkonna Pandivere-Põltsamaa alavaldkonnas (Rava, Tapa, Porkuni, Purdi, Varangu jt. mk-d).

13. SARAPUU KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest esinevad sarapuumännik, -kuusik ja -kaasik, mille boniteet on I—II.

Reljeef. Esinevad seljakud, kuplid jt. kõrgema reljeefiga alad.

Muld. Leostunud ja leetjad, väheses ulatuses ka keskmise sügavusega ja sügavad rähksed liivsavi- või saviliivmullad. Kohati esineb ka karbonaatsel kruusasel aluspõhjal moodustunud nõrgalt leetunud muldi. Keemine 20—60 (80) sm sügavusel. Muld on värske, kuid suveperioodil sageli üsna kuiv.

Alustaimestik on võrdlemisi liigirikas ja olenevalt puistu iseloomust hõre või keskmise tihedusega. Ohtralt esinevad maasikas, jänesekapsas, sinilill; hajusalt pohl, kilpjalg, metskurereha, võsaülane, leseleht ja palju teisi.

Samblarinne moodustab pideva, kuid hõreda katte. Domineerivad laanik (*Hylocomium proliferum*), palusammal (*Pleurozium Schreberi*), metsakäharik (*Rhytidelphus triquetrus*) jt.

Alusmets on kohati tihe. Valitseb sarapuu, millega kaasnevad hajusalt magesõstar, kuslapuu jt.

Puistutest on ülekaalus männikud, vähem kuusikud ja kaasikud. Mänd ja kask näitavad head kasvu, kuna kuuse kasvu takistab üsna tugevaastmeline juurepessu kahjustus. Kuusepuistud on enamikus tekkinud endiste männi enamusega puistute asemele, kuid savisemal erimeil võivad kuusikud olla ka põhitüübiks.

Tüübi levik on seotud suurema tusedusega karbonaatsete muldadega, mis levivad peamiselt jääkkarbonaatses mullavaldkonnas, kuid neid muldi leidub ka mujal. Näiteks Lõuna-Eestis on sarapuu kasvukohatüüp levinud otsmoreenkuhjatistega alal, mis geograafilises kirjanduses on tuntud Viljandi-Helme ürgorgude, voorete ja suurkühmade ning Otepää-Karula ja Haanja suurkuplite valdkonnas.

Peab silmas pidama seda, et sarapuu alusmetsa leidub kohati üsna rikkalikult ka madalamatel reljeefi osadel, tasastel aladel, kus muld on tekkinud karbonaadirikkal moreenil. Seal on muld aga niiskem ja kasvavad rikkali-

kult laialehelised rohttaimed (naat, seljarohi, maarjasõnajalg). Neid alasid ei tule võtta sarapuu kasvukohatüübi alla, vaid need kuuluvad seljarohu-naadi või sõnajala kasvukohatüüpi olenevalt reljeefi, mullastiku ja alustaimestiku iseloomust (vt. lk. 22 ja 26).

14. SÕNAJALA KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest esinevad sõnajalakaasik, -lepik, -haavik, -saarik, -kuusik. Tootlikkus kõrge, enamuses I, mõnikord ka II boniteet. Mänd puudub.

Reljeef tasane, madal; sageli moldorud.

Muld. Niisked leetunud või leetjad liivsavi mullad karbonaatsel või karbonaadi vaesel liivsavil ja savil. Mulla pealmise horisondi (A_1) moodustab sageli must struktuurne veidi turbane huumus (kuni 25 sm). Põhjavesi hea liikuvusega.

Alustaimestik on liigirikas ja väga lopsakas. Ohtralt esinevad sõnajalad — eriti sageli naiste-, ohtene, laane- ja vähemal määral maarjasõnajalg. Küllalt rohkesti leidub ka salutähtheina, seakapsast, angervaksa jt. laialehelisi rohttaimi. Samblarinne väga hõre, kohati peaaegu puudub. Liikidest esinevad raunik (*Plagiochila asplenioides*), tähtsamblad (*Mnium* sp.), roossammal (*Rhodobryum roseum*), tüviksammal (*Climacium dendroides*) jt.

Alusmets hõre kuni keskmise tihedusega, liigirikas. Esinevad kusalpuu, toomingas, mustsõstar, sarapuu jt.

Puistutest domineerivad lehtpuu segapuistud (kask, mustlepp, haab), millede koosseisus sageli leidub vähesel määral saart, vahtrat, jalakat. Kuuse enamusega puistuid esineb vähem. Mänd puudub.

Tüüp on levinud Lõuna-Eestis leetmuldade valdkonnas, kuid ka Vahe-Eesti mullastiku valdkonnas (Kilingi-Nõmme metsamajand).

15. SOOSTUV SÕNAJALA KASVUKOHATÜÜP

Antud kasvukohatüüp paikneb võrreldes sõnajala kasvukohatüübiga veidi madalamatel aladel, kus põhjavesi on pinnalähedasem.

Metsatüüpidest esinevad soostuv sõnajalamustleplik, -saarik, -kuusik ja vähemal määral ka -kaasik (II bon.).

Reljeef tasane, madal; sageli moldorud.

Muld. Märjad kõdu kamar-glei või turvastunud kamar-glei mullad karbonaatsel või karbonaadivaesel liivsavil ja savil. A_0 horisoni tüsedus kõigub 20—30 sm vahel. Põhjaveed on pinnalähedased, perioodiliselt esineb lühiajalisi üleujutusi.

Alustaimestik on lopsakas ja liigirikas. Esinevad sõnajalad, angervaks, osjad, salutähthein, lepiklill, koldnõges, naat, vaarikas jt.

Puistutest domineerivad mustlepikud ja saarikud.

Kuivendamine antud tüüpi metsades on tinglik, oleneb kuivenduse eesmärkidest. Kui tahetakse saada kuuseenamusega puistuid, on kuivendamine soovitav. Ka saarepuistutele ei mõju kuivendamine negatiivselt. Mustlepikute intensiivne kuivendamine annab aga negatiivseid tulemusi ja võib viia viimaste kuivamiseni.

16. ANGERVAKSA KASVUKOHATÜÜP

Metsatüübid: angervaksakuusik, -haavik, -kaasik, -lepik. Moodustavad II—III boniteedi puistud.

Reljeef tasane või väikese kallakuga. Suhteliselt madalad alad. Mikroreljeef tugevasti mätlik.

Muld. Niiske kuni märg leetunud liivsavimuld. Mulla ülemine horisont moodustub sageli toorhuumuslikust A_1A_0 kihist (10—25 sm). Põhjavesi on kõrgel ning üsna hea liikuvusega.

Alustaimestik. Rohurinne liigirikas, keskmise lopsakusega, domineerib angervaks, hajusalt esinevad sõnajalad, sookastik jt.

Samblarinne on hõre, mõnikord peaaegu puudub. Liikidest esinevad tüviksammal (*Climacium dendroides*), metsakäharik (*Rhytidiadelphus triquetrus*), väga vähesel määral (kohati) võivad esineda ka turbasambla väikesed padjakesed.

Alusmets on hõre, esinevad paju, pihlakas, magesõstar.

Puistud on tavaliselt segapuistud, mille koosseisus esinevad kuusk, kask, haab, valgelepp, milledega mõnikord kaasneb vähemal määral ka pärna ja saart.

Tüüp on sagedamini levinud Lõuna-Eestis, leetmuldade valdkonnas ja ka Vahe-Eesti ja Peipsi-äärse mullastiku valdkonnas.

17. KARUSAMBLA KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest esinevad karusamblamännik, -kuusik ja -kaasik. Tootlikkus on madal, moodustuvad IV (III) boniteedi puistud.

Reljeef tasane. Mikroreljeef mätlik. Madalad alad.

Muld. Esinevad tavaliselt märjad kuni niisked leetunud mullad, harva turvastunud leedemullad liivsavil või savil, väga harva saviliival. Mulla pealmise horisondi (A_0) moodustab halvasti lagunenenud turvas tusedusega tavaliselt kuni 15 sm (kohati kuni 30 sm). Huumushorison (A_1) sageli puudub.

Alustaimestik on liigivaene. Rohurinne hõre, sagedamini leidub mustikat, pohla, vähem sinikat, kanarbikku, sookailu. Samblarinne on tüse, esinedes katvalt. Tüüpiline on karusambla esinemine laikude ja patjadena. Liitunud puistu all karusammal puudub või esineb vähesel määral puistu häiludes. Koos karusamblaga esineb ka rohkesti turbasammalt. Vähemal määral esinevad lainjas kaksikhammas (*Dicranum undulatum*) ja lehviksammal (*Ptilium crista-castrensis*).

Alusmets on hõre või puudub. Liikidest esinevad pajud ja paakspuud.

Puistutena esinevad sageli männi enamusega puistud, mille koosseisus leidub üsna ohtralt kuuske ja kaske. Parimat kasvu näitab mänd, kuna kuused on sageli halva laasumisega. Kaskedest esineb tavaliselt kõveratüveline sookask.

Tüüp on kõige enam levinud Tudu ja Jõhvi metsamajandis, kuid leidub ka mujal madala reljeefiga tasastel aladel.

18. OSJA-TARNA KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidena esinevad osja-tarnamännikud, -kuusikud ja -kaasikud. Puistute tootlikkus on madal, vastates IV—V (V^a) boniteedile.

Reljeef on madal, tasane, mõnikord nõrga kallakuga. Mikroreljeef mätlik.

Muld. Esinevad märjad leetunud mullad liivsavil või savil. Mulla pealmise horisondi moodustab kuni 30 sm paksune rohaturba kiht (mõnikord üsna õhuke või puudub). Põhjavesi 15—30 sm sügavusel, nõrga liikuvusega.

Kevaditi, sageli ka sügiseti ja suvisel vihmaperioodil esineb üleujutus.

Alustaimestik domineerivad tarnad ja sookastik, millele kaasnevad hajusalt osjad (konnaosi, soo-osi, metsosi), mustikas, soo-ohakas. Samblaliikidest esinevad turbasamblad, karusammal, kaksikhambad (*Dicranum* sp.), laanik (*Hylocomium proliferum*).

Alusmets on hõre, kohati peaaegu puudub. Esinevad paakspuu ja tuhkurpaju.

Puistud on hõredad, puud halvasti laasunud. Sageli esinevad segapuistud, kus määnd näitab kõige paremat kasvu. Kask on kõveratüveline sookask.

Mõningal määral parandab kasvutingimusi kuivendamine. Aladel, kus esineb sookask, tuleb see pärast kuivendamist asendada arukase, männi või kuusega.

19. SOOSTUV LUIE KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest esinevad soostuvad luitemännikud ja -kaasikud, vähemal määral -kuusikud. Boniteet IV—V^a.

Reljeef on madal.



Soostuv luite kasvukohatüüp Sørve metskonnas endisel liivasel merepõhjal. Loodetav kuivendusefekt on väike.

Muld. Märjad kuni niisked leetjad liivmullad. Põhjavesi ulatub pinnani.

Alustaimestik koosneb mitmesugustest kõrrelistest ja tarnadest.

Alusmets puudub või esineb hõredalt kadakas.

Puistutes puud halvasti kuni keskmiselt laasunud.

Antud tüüpi kuuluvad metsad levivad saartel ja ranniku piirkonnas liivaluidete madalatel reljeefi aladel, madalatel mererannikute liivadel ja endistel liivastel merepõhjadel.

20. LODU KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidest esinevad lodumustlepik (II—III bon.), -kuusik (III, IV bon.) ja -kaasik (III, IV bon.).

Reljeef madal, tasane või väga nõrga kaldega tasandik, moldorud.

Mulla moodustab õhuke hästilagunenud madalsooturvas. Mulla pealmise horisondi moodustab hästi kõdunenud must huumus või turbane huumuskiht түsedusega 30—60 sm, harva түsedam. Niiskusaste märg kuni vesine.

Alustaimestik kõduturbal lopsakas ja liigirikas. Siin esinevad seakapsas, angervaks, sõnajalad, nõges. Sammalkate väga hõre, kohati puudub. Kui mulla pealne horisont on turbane, siis on alustaimestik liigivaesem ja vähema lopsakusega. Liikidest esinevad tarnad, sõnajalad, mustikas, lillakas. Sammalkate on tihe ja koosneb laanikust (*Hylocomium proliferum*), palusamblast (*Pleurozium Schreberi*), kaksikhambast (*Dicranum sp.*) jt. metsasammaldest.

Alusmets üldiselt hõre kuni keskmise tihedusega. Liikidest domineerib hästi lagunenud huumusega mullal toomingas, turbase huumusega aladel ka paakspuu.

Puistud. Sanglepikud hästi lagunenud huumusega mullal moodustavad II boniteedi puistud. Sanglepp neil aladel moodustab häid tüvesid. Kui muld on märjem ja kui puistu koosseisus sanglepaga kaasnevad sookask või kuusk, siis on puistu boniteet tavaliselt III. Esineb ka kuuse ja käse enamusega III boniteedi metsi (lodukuusikud ja -kaasikud). Rannikualadel on mustlepp kohati segus männiga, moodustades IV boniteedi puistuid.

Lodumetsad esinevad tavaliselt üsna kitsaste, harvem laiemate ribadena soomassiivide ja mineraalmaade vahel,

kujutades soostumise nooremast staadiumi põhjavee hea liikuvuse tingimustes. On perioodiliselt üleujutatavad.

Kuivendamine on esijoones vajalik lodukuusikutest ning -kaasikutest. Paremates tingimustes tuleb pärast kuivendamist suurendada saare osatähtsust. Aladel, kus koosseisus esineb mänd, tuleb suurendada männi osatähtsust. Sookask on vaja pärast kuivendamist asendada arukasega.

Lodumetsad paiknevad üsna ulatuslikult Kilingi-Nõmme ja Pärnu metsamajandite mõnedes metskondades ja ka mujal kohati vähemate, kohati suuremate aladena.

21. MADALSOO KASVUKOHATÜÜP

Metsatüübina domineerib madalsookaasik, mille tootlikkus vastab enamikul juhtudel IV boniteedile, harvem V—V^a boniteedile. Üksikutel juhtudel esineb ka IV—V boniteedi madal soo mustleplik.

Reljeef tasane. Tugevasti üleujutatav. Pinnavee liikuvus hea, kuid põhjavee liikuvus võrdlemisi halb. Mikroreljeef mätlik.

Mulla moodustab sügav halvasti kuni keskmiselt lagunenu madal sooturvas; vähem esineb õhuke keskmiselt lagunenu madal sooturvas või lammi madal sooturvas. Turba tüsedus tavaliselt 1—1,5 m (kõikuvus 0,5—3,0 m). Niiskustaste vesine või märg.

Alustaimestik üsna liigivaene, koosnedes peamiselt tarnadest, sookastikust, soo-sõnajalast, milledega kaasnevad kohati ubaleht, osjad jt. Sammalkate hõre.

Alusmets on hõre kuni keskmise tihedusega, koosnedes peamiselt pajudest, millega kaasneb paakspuu.

Puistutes on iseloomulik sookase esinemine. Puistud on hõredad ja puud kõveratüvelised. Vähemal määral esineb puistu koosseisus kuuske ja mustleppa, mõnikord ka mändi.

Kuivendamine väga vajalik. Pärast kuivendamist tuleb sookask ja kohati esinev mustlepp asendada arukase ja kuusega.

22. SIIRDESOO KASVUKOHATÜÜP

Metsatüüpidena domineerivad siirdesoomännikud, harvem siirdesookaasikud. Puistute tootlikkus vastab enami-

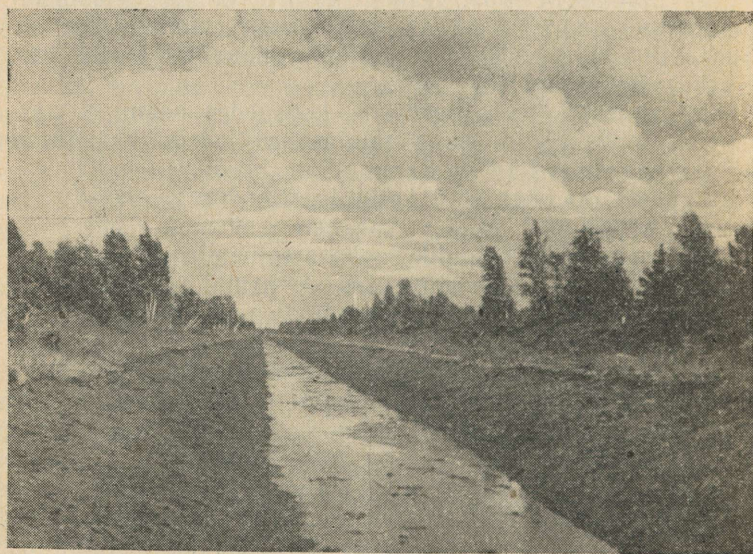
kul juhtudel V ja Va boniteedile. Harva esineb ka IV boniteediklassi kuuluvaid puistuid.

Reljeef madal, tasane. Mikroreljeef sageli mätlik. Vee liikuvus on halb. Üleujutused esinevad nõrgalt või puuduvad.

Muld. Märjad siirdesoomullad. Turbalasundi pealmises osas esinevad siirdesooturbad või rabaturbad, alumises kihis madalsooturbad. Rabaturbakihi tusedus ei ületa tavaliselt 30—40 sm. Lagunemisaste on madalsooturvastel ja siirdesooturvastel keskmine (tavaliselt 20—40%), kõige pealmises kihis asuval rabaturbal halb. Turbalasundi tusedus kõigub tavaliselt 1—3 m piirides.

Alustaimestik leidub nii rohusoo- kui ka rabataimi. Rohurindes esinevad sagedamini tarnad, pilliroog, soopihl, villpea, jõhvikas jt., kohati leidub ka rabale iseloomulikke puhmaid (sookail, sinikas). Sammalkate on tihe; turbasammalde kõrval esineb ka karusammalt ja metsasamblaid — palusammal (*Pleurozium Schreberi*), laanik (*Hylocomium proliferum*) jt.

Alusmets on hõre kuni keskmise tihedusega, koosnedes



1956. aastal kuivendamisele võetud siirdesoo Väätša metskonnas.

sagedamini madalkasest, pajudest, harvem paakspuust; kohati esineb ka vaevakaske.

Puistutest esinevad sagedamini männikud segus sookase ja vähesel määral ka kuusega. Esineb ka sookase puistuid, sageli männi ja vähesel kuuse seguga. Kuivendamisele reageerivad männikud hästi, sookaasikud halvasti. Seejärel on otstarbekas kuivendatud aladel sookask asendada kas okaspuuliikidega (mänd, kuusk) või mõnel juhul arukasega.

23. SIIRDERABA KASVUKOHATÜÜP

Vastab oma välisilmelt raba kasvukohatüübile, erinedes viimasest peamiselt selle poolest, et turbalasundi pealmise kihiga moodustab rabaturvas, mille tüsedus ei ületa 60 sm. Vähesel määral esineb pilliroogu. Turbalasundi alumised kihid koosnevad siirdesoo ja madalsoo turvastest. Sellest tingituna võib siin kuivendamine anda märgatavalt suuremat efekti kui raba kasvukohatüübis.

24. RABA KASVUKOHATÜÜP

Metsatüübina esinevad V, V^a bon. rabamännikud.

Reljeef madal, tasane, üleujutused puuduvad.

Muld. Esinevad sügav rabaturvas ja õhuke rabaturvas.

Niiskustaste vesine, põhjavesi seisev, pinnale ei ulatu. Turbakiht suure tüsedusega, pealmises osas väga halvasti lagunenu.

Alustaimestik esinevad tüüpilised rabataimed: sookail, sinikas, jõhvikas, hanevits, küüvits, huulhein jt. Sammalkate tüse, esinevad turbasamblad.

Alusmets puudub või esineb üksikult paju.

Puistuteks on männikud, milles mõnikord vähesel määral esineb sookask. Puistud on hõredad, puud jändrikud ja halva laasuvusega.

A. Karu poolt eraldatud tüübivariantidest tuleks tähelepanu juhtida järgmistele:

1) **Sookailu rabamännik** — V, V^a boniteet.

2) **Kanarbiku-sinika rabamännik** (nõmmraba) — V boniteet.

Kanarbiku-sinika rabamännik on moodustunud kehvade liivmuldadega nõmmede soostumisel («nõmmraba»), mille tõttu ei ole loota olulist tootlikkuse tõusu kuivenda-

misel. Sama kehtib ka sookailu rabamännikute kohta suure tüsedusega turbakihtidel.

25. KÕDUTURBASOO KASVUKOHATÜÜP

(Pikemat aega kuivendatud soometsad)

Kuivendamine põhjustab soometsatüüpides suuri muudatusi võrdlemisi kiiresti, juba mõne aastakümne jooksul. Kuivendamine soodustab turba lagunemist ja turbalasundil moodustub kõduturba kiht, mille tüseduse suurenedes tõuseb ka puistu tootlikkus ning muutub metsatüüp. Kõduturba kihi moodustumine ja selle tüseduse suuremine avaldub üsna kiiresti alustaimestiku liigirikkamaks ja lopsakamaks muutumises. Taoliste alade väheuurituse tõttu on kõik need kuivendatud alad, kus kuivenduse mõju on juba oluliselt märgatav, ühendatud ühte kasvukohatüüpi — kõduturbasoo kasvukohatüüpi.

Metsatüüpidest esinevad sagedamini kõduturba-soomännik ja -kuusik, vähem -kaasik, millede boniteet kõigub (I) II—IV boniteedini.



Pikaajalise kuivenduse mõjul on siirdesoo muutunud kõduturbasoo kasvukohatüübiks. Iseloomulik on lopsakas rohukasv raiesmikul. Vaimastvere metskond Tuule vahtkond.

Reljeef on tasane, madal. Mikroreljeef sageli väga mätlik.

Muld. Esinevad madalsoo ja siirdesoomullad, nagu kõdu madalsoomuld, kõdu-glei madalsoo muld, turvas-kõdu siirdesoomuld jt. mulla tüübid. Niiskusaste niiske kuni värske, harvem märg.

Alustaimestik on varieeruv, sõltudes kuivenduse kestvusest ja turba iseloomust. Enamasti on alustaimestik liigirikas ja lopsakas. Liikidest esinevad mustikas, sõnajalad, jänesekapsas, vaarikas, nõges jt.

Alusmets on samuti kui alustaimestik sõltuv turba iseloomust. Esinevad paakspuu, pihlakas, paju, kuid ka lodjapuu, toomingas jt. liigid.

Puistutes sügava turbaga aladel on domineerivaks liikiks mänd, moodustades seal kuuse ja kasega võrreldes ka parema tüve. Pikaajalise intensiivse kuivendamise mõju all olnud aladel võivad ka kuusk ja arukask häid puistuid moodustada.

A. Karu eraldab kuivendatud siirdesooaladel olenevalt kuivenduse intensiivsusest järgmised tüübid:

1) **Mustikakõdusoo-männik**, IV bon., aladel, kus turvas on kuivenduse mõjul vähe lagunenu.

2) **Sõnajalakõdusoo-männik**, sõnajalakõdusoo-kuusik, III boniteet, hästi lagunenu turbakihi tusedus 10—25 sm, kus alustaimestikus on iseloomustav sõnajalgade, eriti laiuva sõnajala esinemine.

3) **Jänesekapsakõdusoo-kuusik, jänesekapsakõdusoo-männik**, II bon., kõdutorba kiht 25—40 sm, alustaimestikus iseloomustav jänesekapsa ja jänesesalati esinemine, sõnajalgu ohtralt, kuid domineerivad nõudlikumad liigid (naistesõnajalg).

METSAKASVUKOHATÜÜPIDES ENAMESINEVAD ALUSTAIMESTIKU LIIGID

Ülevaate saamiseks erinevate kasvukohatüüpide alustaimestikust on koostatud järgnev tabel (taimede ladinakeelsete nimetuste tähestikulises järjekorras). Selles esitatud andmed on saadud metsatüpoloogiliste kirjelduste läbitöötamisel statistilise meetodi alusel. Välja on jäetud need kasvukohatüübid, mille kohta andmeid on liiga vähe selleks, et teha üldistavaid järeldusi. Taimede esinemisrohkuse märkimisel on kasutatud 3-pallilist skaalat, mis on saadud Drude skaala liitmisel järgmiselt:

- 1 — taim esineb vähesel hulgal
(Drude skaalas sol.);
- 2 — taim esineb hajusalt, rohkearvuliselt
(Drude skaalas cop.¹ — sp.);
- 3 — taim esineb domineerivalt
(Drude skaalas soc.—cop.²).

Tabelisse on võetud ainult sagedamini esinevad ja hõlpsamini määratavad liigid.

METSAKASVUKOHATÜPIDES ENAMESINEVAD ALUSTAIMESTIKU LIIGID

Taime ladina- ja eestikeelne nimetus	Sambliku- leesikaloo	Pohlaloo	Jänesekapsa- sarapuuloo	Sambliku	Kanarbiku	Rabastuv kanarbiku	Pohla	Mustika	Jänesekapsa	Seljarohu- naadi	Maasika- sinillile	Sarapuu	Sõnajala	Angervaksa	Karusambla	Lodu	Madalsoo	Siirdesoo	Siirderaba	Raba
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Aegopodium Podagra- ria																				
Naat			1						1	2—3	1	1	1	2		1				
Anemone nemorosa Võsaülane			1						2	2	1—2	1								
Antennaria Dioica Kassikäpp	1	1		1																
Arctostaphylos Uva-ursi Leesikas	2			2	1															
Asarum europaeum Metspipar										1—2	1		1							
Asperula odorata Lõhnav varjulill . . .										1										
Asperula tinctoria Värv-varjulill	1—2	1																		
Athyrium Filix-femina Naistesõnajalg		1	1				1	1	2	1	1—2	2	2	1—2		1—2				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Calamagrostis arundinacea Metskastik		1	1		1		1	2	2	1—2	2	1		1		1				
Calamagrostis lanceolata Sookastik										1			1	2	1—2		1—2			
Calamagrostis epigeios Jänesekastik	1			1			1													
Calluna vulgaris Kanarbik				1—2	3	3	1	1							1			1	1	2
Carex ericetorum Nõmmtarn	1	1					1													
Carex globularis Keratarn							1									1		1		
Carex silvatica Metstarn										1—2										
Chamaedaphne calyculata Hanevits							1										1	1—2		1—2
Cirsium oleraceum Seakapsas														1		1—2	1			
Comarum palustre Soopihl																1	1	1		
Convallaria majalis Maikelluke		1	1				1	1	1	1—2	1	1	1	1						

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Filipendula Ulmaria Angervaks										1			2	3	1	1				
Fragaria vesca Metsmaasikas	1	1	2						1	1	2	1—2		1						
Galium boreale Värvmadar	1	1					1		1			1								
Geranium sanguineum Verev kurereha	1	1	1																	
Geranium silvaticum Mets-kurereha									1	1	1	1								
Goodyera repens Öövilge								1	1											
Helianthemum num- mularium Kuldkann		1	1																	
Hepatica nobilis Sinilill		1—2	2					1	1—2	2	2	2	1							
Lactuca muralis Jänesesalat			1						1		1									
Lamium Galeobdolon Koldnõges			1					1	2	2	2	1								
Ledum palustre Sookail							1	1												
Lotus corniculatus Harilik nõiahammas		1	1															1—2	2—3	3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Luzula pilosa																				
Karvane piiphein . . .		1	1				1	1	2	1	2	1—2								
Lycopodium annotinum																				
Katekold							1	1	1		1	1	1							
Lycopodium clavatum																				
Karukold								1	1			1								
Lysimachia vulgaris																				
Metsvits										1			1	1		1				
Majanthemum bifolium																				
Leseleht		2	1				1	2	2	1	1	1—2	1	1	1	1				
Melampyrum pratense																				
Paluhärghein	1	1	1			1	2	2	2			1								
Melica nutans																				
Longus helmikas . . .			1						1	1	1	1								
Mercurialis perennis																				
Seljarohi										2			1	1		1				
Milium effusum																				
Saluhein										1			1	1						
Molinia coerulea																				
Sinihelmikas						1		2	1					1—2	1		1	1		
Orobus vernus																				
Kevadine kurelääts. . .		1								1—2	1		1	1		1				
Oxalis Acetosella																				
Jänesekapsas		1	2					1	3	2	2—3	2	1	2	1	1				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Oxycoccus quadripetalus																				
Jõhvikas						1											1	1	2	2
Paris quadrifolia																				
Ussilakk		1							1	1	1		1	1		1				
Pedicularis palustris																				
Soo-kuuskjalg																	1			
Phragmites communis																				
Pilliroog																1	1-2	2	1	
Polygonatum officinale																				
Harilik kuutõverohe		1	1				1		1		1									
Pteridium aquilinum																				
Kilpjalg	1	1	1				1-2	1	1			1								
Pulmonaria officinalis																				
Kopsurohi										1			1							
Pyrola rotundifolia																				
Ümmarlehine uibuleht									1	1	1		1	1		1		1		
Pyrola secunda																				
Lakk-uibuleht		1	1					1	1	1	1	1								
Ranunculus cassubicus																				
Metstulikas										1-2	1		1							
Rubus Chamaemorus																				
Rabamurakas																		1	1	1-2
Rubus idaeus																				
Vaarikas			1					1	1		1	1		1						

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Rubus saxatilis																				
Lillakas		1	1				1	2	1—2	1—2		1	1	1						
Sedum acre																				
Harilik kukehari	1	1																		
Sesleria coerulea																				
Lubikas	1	1															1—2			
Solidago Virgaurea Kuldvits		1		1			1	1	1		1	1								
Stellaria holostea Mets-tähthein									1	1		1	1							
Stellaria nemorum										1			1							
Salu-tähthein																				
Sturthiopteris Fili- castrum Laanesõnajalg										1			1							
Trientalis europaea Laanelill		1	1				1	1	1—2	1	1	1	1		1					
Urtica dioica Körvenõges										1			1				1			
Vaccinium Myrtillus Mustikas		1	1		1	2	2	3	2	1	1—2	1	1	1	2	1			1	1
Vaccinium uliginosum Sinikas						2												1	1	2
Vaccinium Vitis-idaea Pohl	1—2	3		1	1	1	3	2	1	1	1	1			1	1				1
Veronica officinalis Harilik mailane			1						1—2		1		1							

SISUKORD

Saateks	3
Kasvukoha- ja metsatüüpide nimekiri	5
Eesti metsakasvukohatüüpide jaotus niiskusastme reguleerimise vajaduse järgi	9
Metsakasvukohatüüpide kirjeldused	10
Lisa: Metsakasvukohatüüpides enamesinevad alustaimestiku liigid	36

Аугуст Кару, Лембит Муйсте
ТИПЫ ЛЕСОПРОИЗРАСТАНИЯ

На эстонском языке
Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе 10

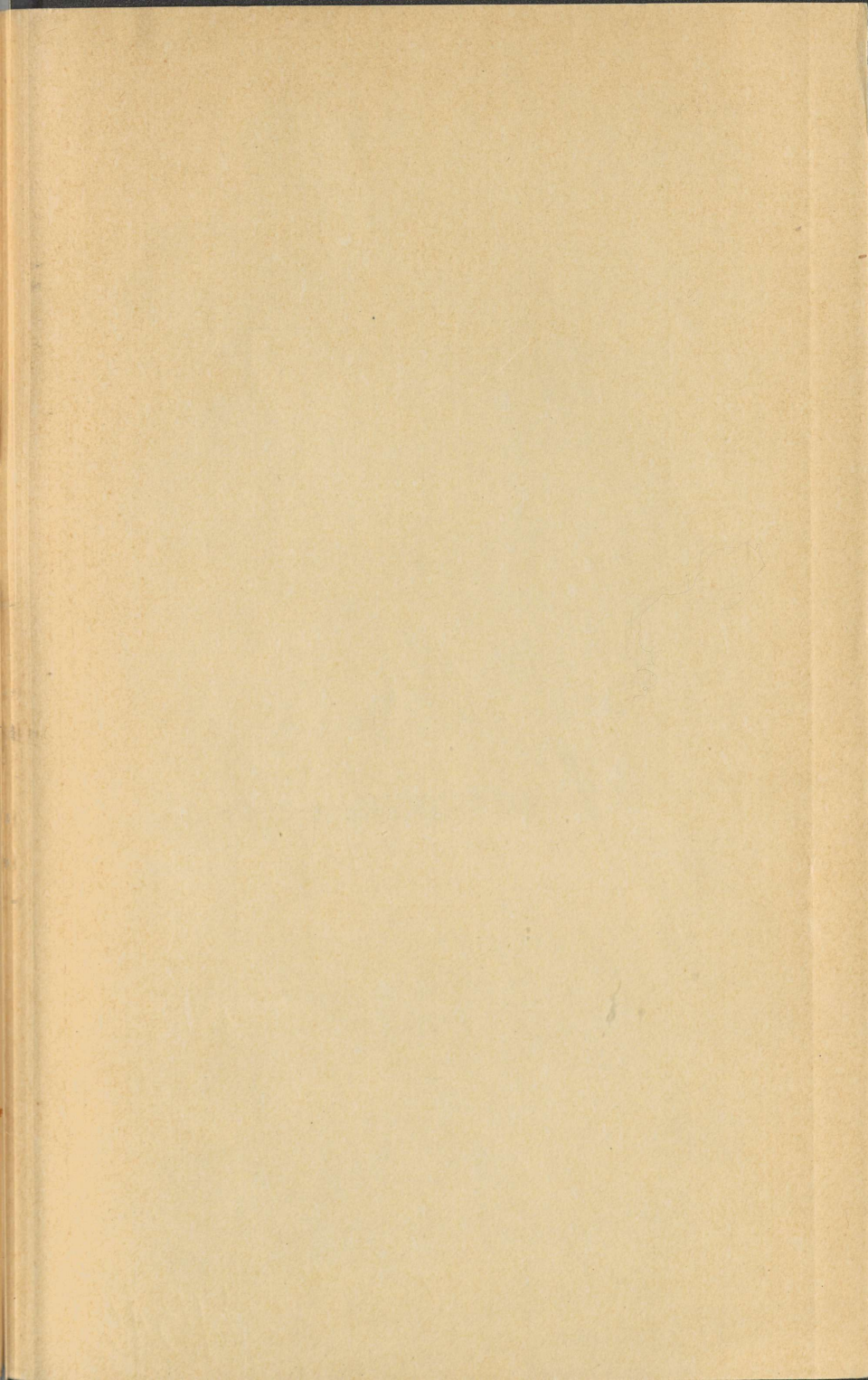
*

Toimetaja L. Polli
Tehniline toimetaja K. Einberg
Korrektorid H. Kahar ja V. Antje

Ladumisele antud 7. V 1958. Trükkimisele antud 8. VIII 1958. Paber 54×84, 1/16. Trükipoognaid 2,75. Arvutuspoognaid 2,15. Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 2,26. Trükiarv 2000. MB-06345. Tellimise nr. 4583.

Trükikoda «Kommunist», Tallinn, Pikk tn. 2.

Tasuta



TASUTA

Kmr 358

TÜ RAAMATUKOGU



1 0300 00543882 7

4316